

ผลงานการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ชื่อเรื่อง : การพัฒนา Soft Skill ด้วยกระบวนการวิศวกรสังคม

ชื่อเจ้าของผลงาน : นายกิตติภพ รักษาราษฎร์

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองพัฒนานักศึกษา สังกัด : สำนักงานอธิการบดี

ที่มาและความสำคัญของปัญหา :

ตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย กองพัฒนานักศึกษา สำนักงานอธิการบดีจึงได้มีการพัฒนา รูปแบบ Soft Skill ด้วยกระบวนการวิศวกรสังคม เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีทัศนคติที่ถูกต้อง มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีงานทำ เป็นพลเมืองที่ดี และมีทักษะ 4 ประการ ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการ สร้างนวัตกรรมชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้นักศึกษาได้เรียนรู้ ได้ฝึกประสบการณ์ และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไป เสริมสร้างทักษะให้กับตนเองสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยกำหนดชุมชน วิทยาเขตโป่งสลอด เป็นพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาครั้งนี้ เริ่มแรกปี 2563 มหาวิทยาลัยได้แต่งตั้งคณะทำงานที่ประกอบด้วยผู้บริหาร กอง พัฒนานักศึกษา และองค์การนักศึกษา เพื่อนำมาวางแผนการดำเนินงานโดยเข้าไปสำรวจพื้นที่ และพบปัญหามากมาย เช่น ปัญหาการแบ่งเขตกับชุมชน พื้นที่รกร้างขาดคนดูแล ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือ เป็นต้น หลังจากได้นำปัญหา ดังกล่าวมาวางแผนแก้ไขจนเกิดแนวคิดการปลูกหญ้าเนเปียร์ในพื้นที่เพื่อปรับสภาพดิน และให้ชาวบ้านมาเกี่ยวหญ้าไป ใช้ประโยชน์ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย จนทำให้ชาวบ้านเริ่มเปิดใจ และเริ่มมีความสัมพันธ์อันดีกันเพิ่มมากขึ้น ปี 2564 ต่อมาได้มีการปรับพื้นที่ ปรับภูมิทัศน์ แบ่งสัดส่วนของพื้นที่เป็นส่วนๆ ขุดสระเก็บเพิ่มและลอกสระน้ำ พร้อมกับการจัด อบรมนักศึกษาวิศวกรสังคมอย่างต่อเนื่อง และได้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เกษตรพอเพียงวิทยาเขตโป่งสลอด ภายใต้ โครงการวิศวกรสังคม PBRU ซึ่งได้ความร่วมมือจากนักศึกษาวิศวกรสังคมและชาวบ้านในพื้นที่เป็นอย่างมาก ในปี 2565 คณะทำงานวิศวกรสังคมได้มีแนวคิดพัฒนาจากศูนย์เรียนรู้ (เกษตรพอเพียง) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี พัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเขาแด่นเลควัลเลย์ (Khao Daen Lake Valley) ซึ่งเป็นจุดเช็คอินแห่งใหม่ของจังหวัด เพชรบุรี ซึ่งได้รับการตอบรับจากชาวบ้านโดยรอบอย่างดีและสามารถกระจายรายได้จากการขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ใน ชุมชนของชาวบ้านในพื้นที่อีกด้วย และนอกจากนั้นก็มีคณะศึกษาดูงานและเครือข่ายวิศวกรสังคมให้ความสนใจในพื้นที่ การพัฒนาศูนย์เป็นจำนวนมากเข้ามาศึกษาดูงาน และในปี พ.ศ. 2566 นี้คณะทำงานวิศวกรสังคมได้มีแผนร่วมกัน ผ่าน การวิเคราะห์ SWOT analysis จึงมีแนวคิดในการพัฒนาเป็นโรงเรียนวิศวกรสังคม(Social Engineer School) โดย สร้างเป็นฐานการเรียนรู้นำเสนอเกี่ยวกับกระบวนการวิศวกรสังคม และพื้นที่ต้นแบบให้แก่ นักศึกษาวิศวกรสังคมและผู้ ที่สนใจ

วัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้ :

- 1) เพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้และทักษะทางวิศวกรรมสังคมโดยใช้เครื่องมือและกระบวนการวิศวกรรมสังคม
- 2) เพื่อพัฒนาพื้นที่ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือวิศวกรรมสังคม

กระบวนการจัดการความรู้ (KM Process) :

ขั้นวางแผน (Plan) คณะทำงานได้นำปัญหาที่พบจากการลงพื้นที่ในปีที่ 1 พร้อมทั้งข้อเสนอแนะจากผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ ชาวบ้านในประเด็นพื้นที่เป็นป่ากร้าง สภาพดินไม่สามารถเพาะปลูกได้ไม่เก็บกักน้ำ และความขัดแย้งของชาวบ้านในการใช้สอยพื้นที่มาประชุมคณะทำงานวิศวกรรมสังคมเพื่อวางแผนการดำเนินงานในปีที่ 2 โดยมีจุดมุ่งหมายในการปรับปรุงพื้นที่จากศูนย์เกษตรพอเพียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อแก้ปัญหาที่ได้จากการลงสำรวจพื้นที่และเก็บข้อมูล โดยใช้เครื่องมือวิศวกรรมสังคม ดังนี้

ขั้นดำเนินการ (Do) คณะทำงานวิศวกรรมสังคมและนักศึกษาวิศวกรรมสังคมได้ลงมือดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ โดยใช้เครื่องมือวิศวกรรมสังคมในการปฏิบัติงาน ดังนี้

1) เครื่องมือฟ้าประทาน เป็นเครื่องมือที่ใช้แยกข้อเท็จจริง(fact) ออกจากความรู้สึก(feeling) โดยเห็นปัญหาเป็นสิ่งท้าทาย คณะทำงานวิศวกรรมสังคมและนักศึกษาวิศวกรรมสังคมได้นำเครื่องมือฟ้าประทานมาปรับใช้ในการลงสำรวจพื้นที่และเก็บข้อมูลในวิทยาเขตโป่งสลอดและชุมชนโดยรอบ ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูล พบว่าพื้นที่มีสภาพเป็นป่าเต็งรัง รกร้าง มีแอ่งน้ำเล็ก ๆ ซึ่งไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ เพื่อนำมาสังเคราะห์ปัญหาร่วมกัน ซึ่งพบปัญหาความขัดแย้งของชาวบ้านเกี่ยวกับการใช้สอยประโยชน์จากพื้นที่ของวิทยาเขต คณะทำงานวิศวกรรมสังคมและนักศึกษาวิศวกรรมสังคมจึงนำข้อมูลที่ได้ออกมาแยกแยะเพื่อชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงของปัญหา นำไปสู่การแก้ปัญหาจนทำให้สามารถใช้พื้นที่ได้โดยปราศจากข้อขัดแย้งกับชาวบ้านในพื้นที่ อีกทั้งยังได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในพื้นที่อีกด้วย

รูปภาพที่ 1 พื้นที่ตอนที่ลงสำรวจครั้งแรก

รูปภาพที่ 2 คณะทำงานวิศวกรรมสังคมประชุมร่วมกัน

2) เครื่องมือนาฬิกาชีวิต เป็นเครื่องมือในการวางแผนการทำงานร่วมกันของทีม ผ่านการสังเกตและสอบถามกิจวัตรประจำวันของแต่ละบุคคล เช่น การตรวจสอบเวลาว่างที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนนักศึกษาวิศวกรรมสังคม และนอกเวลางานประจำของคณะทำงานวิศวกรรมสังคม การตรวจสอบเวลาว่างจากการประกอบอาชีพของชาวบ้านและชุมชน เพื่อหาช่วงเวลาที่เหมาะสมในการพูดคุย การประสานงาน และการดำเนินงานต่าง ๆ ตามแผนงานที่ได้วางไว้

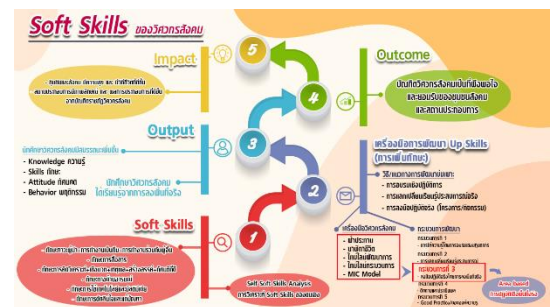
3) เครื่องมือ Timeline พัฒนาการ เป็นการเครื่องมือที่ศึกษาอดีต เรียนรู้ปัจจุบัน และวางแผนอนาคต เริ่มจากการลงสำรวจพื้นที่ของวิทยาเขตโป่งสลอดและชุมชนโดยรอบ เข้าไปพูดคุยเพื่อศึกษาและเรียนรู้ความเป็นมาของชุมชน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือประวัติศาสตร์ รวมทั้งปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติและนำข้อมูลที่ได้นำมา

วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อเท็จจริงทำเป็น Timeline พัฒนาการวิทยาเขตโปงสลอด เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการทำงานในปัจจุบันนำไปสู่การวางแผนการดำเนินงานในอนาคต

4) เครื่องมือ Timeline กระบวนการ เป็นเครื่องมือที่ใช้ศึกษากระบวนการทุกขั้นตอนเพื่อให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ โดยเริ่มพัฒนาตั้งแต่การไถปรับพื้นที่ ขยายแอ่งน้ำเดิมที่มีอยู่ ขุดสระเพื่อกักเก็บน้ำเพิ่ม หวานโปเทืองเพื่อปรับสภาพหน้าดิน แบ่งสัดส่วนพื้นที่ในการทำแปลงเกษตรพอเพียง สวนดอกไม้ การปรับปรุงภูมิทัศน์ การปรับพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบนเส้นทางท่องเที่ยวจากเขาวังสู่เขาแต่นของวิทยาเขตโปงสลอด

5) เครื่องมือ M.I.C. model เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนานวัตกรรม ผ่านการปรับปรุง(Modify) คณะทำงานวิศวกรสังคมได้ทำการปรับปรุงพื้นที่ที่รกร้างจากเดิม ซึ่งในอดีตไม่สามารถปลูกพืชได้ ให้เป็นแปลงเพาะปลูกพืชเชิงเกษตรจากการปรับปรุงดิน โดยได้รับคำแนะนำจากปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่โปงสลอดการยกระดับ(Improve) ประกอบกับพื้นที่ได้รับความสนใจจากชาวบ้านในพื้นที่ คณะทำงานวิศวกรสังคมจึงได้มีในการยกระดับจากศูนย์การเรียนรู้ (เกษตรพอเพียง) ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร และพัฒนานวัตกรรม คือ พลังงานแสงอาทิตย์ และสร้างเส้นทางท่องเที่ยวจาก “เขาวังสู่เขาแต่น” และสร้าง landmark แห่งใหม่ของจังหวัดเพชรบุรี นั่นคือ “Khao Daen Lake Valley” อีกด้วย

ขั้นตอนตามประเมินผล (Check)

ใช้วิธีการประเมินผลจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ชาวบ้าน นักปราชญ์ นักศึกษา บุคลากร ที่เข้าร่วมและมาร่วมแลกเปลี่ยน ซึ่งผลการประเมินในภาพรวมมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาพื้นที่ชุมชนโปงสลอดจากศูนย์การเรียนรู้(เกษตรพอเพียง) เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.29)

เครื่องมือหรือกิจกรรมที่ใช้ :

1. การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนและผู้มีความรู้ท้องถิ่น
2. เครื่องมือวิศวกรสังคม M.I.C Model

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น นักศึกษาวิศวกรสังคมมีความรู้และทักษะ 4 ประการ ได้แก่ ทักษะการคิด-วิเคราะห์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการสร้างนวัตกรรมชุมชน และสามารถนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ปฏิบัติงานในการดำเนินชีวิตได้

บทเรียนที่ได้รับ คณะทำงานได้รับงบประมาณเพียงจำกัด แต่ได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากนักศึกษา บุคลากร ชุมชน และภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน จนทำให้งานประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน